

Kültürpark'ın Temsilleri

Melek Göregenli*

Fiziksel çevre, çoğunlukla bir yaşam çerçevesi ya da mekanik bir dekor olmaktan, onunla ilişkilenen insanın kendilik özelliklerinden ve diğer insanlarla, çevre dolayısıyla kurulan ilişkiden bağımsız olarak birtakım anlamlara sahiptir. Çevrelerin anlamı, onlarla kurulan ilişkinin tarihselliği içinde insan ve fizik çevrenin etkin özneler olarak ördükleri bellek yapılarıdır. Yerlerin ayırıcı özellikleri, güncel ve tarihsel çağrışımlar, deneyimler, kısaca insan, diğer insanlar ve fizik dünya, karşılıklı ilişki halinde mekânsal bellekleri örerler ve mekânın zihinlerinde oluşturduğu bu bellek içinde var olurlar. Bu bağlamda anlam, yalnız fiziksel çevreye değil, öznel sembolik ve tarihi çevre bilgisine atfedilmektedir. Kendilik duygusu ve çevre arasında kurulan ilişki ve yere anlamlar atfedilmesi sosyal bir bağlamda ve sosyal ilişkiler boyunca meydana gelmektedir. Diğer insanlarla kurulan ilişkiler aracılığıyla oluşan anlam ve deneyimler, kişinin mekâna ilişkin sahip olduğu anlam ve temsillerin şekillenmesinde büyük önem taşımaktadır.

Pelin Karakuş'un, "İzmir Kültürpark'ının, İzmirli Açıısından Anlamı ve Kültürpark Hakkındaki Temsilleri" başlıklı tez çalışmasında temel olarak İzmir'de yaşamakta olan kişilerin Kültürpark'a ilişkin bilişsel temsilleri, bu kamusal alana atfettikleri anlamlar ve bu alana ilişkin yere bağlılık düzeyleri hakkında bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak bilişsel haritalama yöntemlerinden biri olan elle çizilen haritalar, yarı-yapılandırılmış görüşme ve soru formları kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 135 kadın ve 144 erkek olmak üzere toplam 279 kişiden oluşmaktadır. Örneklemin tümüne soru formu ve görüşme formu uygulanırken, 69 kişilik bir bölümüne aynı zamanda bilişsel harita çizdirilmiştir.

Bilişsel haritalardan elde edilen bulgulara bakıldığında haritalarda en sık belirtilmiş öğenin "Lunapark" olduğu, haritaların en yüksek sıklıkla fuarın kapılarından çizilmeye başlandığı ve en ağırlıklı olarak Kültürpark'ın eğlence yönünün vurgulandığı görülmüştür.

İzmir Enternasyonal Fuarı aile, arkadaşlar, akrabalarla birlikte zaman geçirilen bir yer olarak ele alınmış; bu sosyal ilişkilerin kişilerde yarattığı anlam ve deneyimlerden, fuarın katılımcıların zihninde öncelikle "sosyal" bir anlamla temsil edildiği görülmüştür. Katılımcılardan bazıları İzmir Enternasyonal Fuarı denildiğinde aileleriyle, anne ve babalarıyla, arkadaşlarıyla orada birlikte geçirdikleri güzel, eğlenceli zamanları hatırladıklarını belirtmiştir. Diğer bazı katılımcılar ise akraba veya misafir gezdirmek için eskiden İzmir Enternasyonal Fuarı'nı seçtiklerini belirtmektedir. Bu anlamda sosyalleşmenin mekânı olarak değerlendirilebilecek

* Ege Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

fuvar aynı zamanda diğerleriyle bir karşılaşma alanı olarak da ele alınmalıdır. Katılımcılardan bazıları fuvarı birliktelik ve topluluk duygusu yarattığı için sevdiğini belirtmektedir. Bu anlamda kamusal bir alan olarak İzmir Enternasyonal Fuvarı kolektiflik duygusunun geliştiği, topluluk duygusunun ifade edildiği bir mekân olarak değerlendirilmelidir.

Kültürpark sahip olduğu fiziksel ve sosyal öğeler ve bu öğelerin sunduğu aktivitelerin çeşitliliğine bağlı olarak bu alanı kullanan insanların çeşitliliğini de arttırmakta ve bu nedenle, kamusal düzeyi yüksek bir alan haline gelmektedir. Aynı zamanda fuvar, çeşitli öğe ve yerlerin kullanılması ve bu yerlerin değişen zamanlarda kullanılmasına bağlı olarak da bireysel kendilik özellikleri ile “diğer”inin karşılaşma mekânı haline gelmektedir. Katılımcıların İzmir Enternasyonal Fuvarı’nın salt fiziksel yapısı temelinde dile getirdiği özelliklere bakıldığında ise yeşil alanlarının, ağaçlarının ve temiz havasının İzmirliiler açısından çok değerli öğeler olarak korunması gerektiğini belirttikleri görülmektedir. Bununla birlikte bu yeşil alanların giderek azaldığını ve Kültürpark’ın betonlaştığını dile getiren katılımcılar yer almaktadır. Öte yandan kent planı içerisinde merkezi bir konumda yer alması, temiz ve düzenli olması dile getirilen önemli diğer özellikler arasındadır.

Kültürpark’a atfedilen kişisel anlamların neler olduğuna bakıldığında, öncelikle katılımcıların çocukluk dönemlerinde İzmir Enternasyonal Fuvarı’nı önemli bir eğlence yeri olarak algıladıkları görülmüştür. Katılımcıların bazıları İzmir Enternasyonal Fuvarı denildiğinde güzel geçen çocukluk dönemlerinin akıllarına geldiğini; bazı katılımcılar ise İzmir Enternasyonal Fuvarı’nın çocukluk zamanına özgü bir yer olduğunu ve fuara o dönemde sıklıkla gittiklerini belirtmiştir. İzmir Enternasyonal Fuvarı, katılımcıların geçmişle bağlantı kurmalarını sağlamakta, anılarını canlı tutmaktadır. Bazı katılımcılar İzmir Enternasyonal Fuvarı’na her gidildiğinde eski anılarını hatırladıklarını, bazı katılımcılar ise çocukluk dönemlerindeki hisleri yeniden yaşamak için oraya gittiklerini belirtmiştir. Kültürpark ve kendilik arasında önemli olan bir diğer duygu ise “ev duygusu”dur. Kendilik duygusunun yaratılmasında ve güçlendirilmesinde, kişinin kendisini diğerlerine ifade etmesinde mekânla kurulan ilişki büyük öneme sahiptir. Kişinin yere olan bağlılık duygusunun gelişmesinin, yere ilişkin bir kimlik oluşturmalarının merkezinde kendini o mekâna ait hissetmesi yatmaktadır.

Tezin, bütün olarak değerlendirildiğinde, sadece Kültürpark açısından değil, aynı zamanda büyük kentlerin kamusal alanlarının kentliler açısından anlamları konusunda önemli bilgiler sağladığı ve kentsel planlamalar açısından yol gösterici bilgilere sahip olduğu görülmektedir.

Pelin Karakuş, “İzmir Kültürpark’ının İzmirliiler Açısından Anlamı ve Kültürpark Hakkındaki Temsilleri” (Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir, 2007).